

Tilrettelegging for lek og aktivitet ute om vinteren

En bacheloroppgave som omhandler personalet som tilretteleggere ute om vinteren.

Mari Størset Grøtte
[kandidatnummer: 5016]

Bacheloroppgave
[BHBAC3930]

Trondheim, Mai 2019

Bacheloroppgaven er et selvstendig studentarbeid gjennomført ved Dronning Mauds Minne Høgskole for Barnehagelærerutdanning og er godkjent som en del av barnehagelærerutdanningen. Under utarbeidelse av oppgaven har studenten fått veiledning ved DMMH.

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Forord

Denne bacheloroppgaven er skrevet i forbindelse med avsluttende barnehagelærerutdanning ved Dronning Mauds Minne Høgskole. Dette har vært en spennende og utfordrende prosess hvor jeg tilegnet meg mange nye kunnskaper. Ut i fra min fordypning «Barns lek og læring i naturen» ønsket jeg å fordype meg i tilrettelegging om vinteren, og kom derfor til slutt fram til problemstillingen:

Hvordan legger personalet i barnehagen til rette for lek og fysisk aktivitet for 2-åringene ute om vinteren?

Først og fremst vil jeg rette en stor takk til alle informantene, som tok seg tid til å være med på intervjuene, og ga meg et verdifullt datamateriale. Jeg vil også gi en stor takk til mine veiledere, Pål Gerhard Rystad og Olav Bjarne Lysklett for god veiledning og høy tilgjengelighet under bachelorprosessen. Jeg vil også takke mine medstudenter som har gitt meg motivasjon under skrivingen.

Innholdsfortegnelse

Innledning	5
Begrepsavklaring	6
2 åringen:	6
Uterommet:	6
Hva er lek?	6
Hva er fysisk aktivitet?	6
Teorikapittel.....	7
Uterommets betydning	7
Barns forutsetninger	8
Tur med barn.....	9
Personalets roller ute	9
Variert lek og fysisk aktivitet	11
Metodedel.....	13
Generell del.....	13
Min metode.....	13
Samarbeid	14
Utvalg	14
Barnehagene.....	14
Informantene.....	15
Intervjuguiden.....	16
Gjennomføring.....	16
Etikk	17
Metodekritikk.....	17
Funn.....	19

Klær.....	19
Tilrettelegging for 2-åringar	20
Personalets roller ute	21
Tilrettelegging for lek og fysisk aktivitet	22
Drøfting	24
Klær.....	24
Tilrettelegging for 2-åringar	25
Personalets roller ute	27
Tilrettelegging for lek og fysisk aktivitet	29
Avslutning	31
Referanseliste	33
Vedlegg	35
Vedlegg 1: Intervjuguide.....	35

Innledning

Barn i norske barnehager tilbringer i dag store deler av barnehagedagen sin ute. Uavhengig av barnehagens profil, viser Thorbergesen (2012, s. 9) til en forskningsundersøkelse som viser at opp mot 70% av tiden på sommerhalvåret, og ca. 30% av tiden på vinterhalvåret brukes ute. «Tradisjonelt har uteaktivitet i barnehagen vært indre strukturert og blitt sett på som barns mulighet til frilek og dessuten som en mulighet for pauseavvikling for personalet» (Hagen og Sæther, 2014, s. 13). I rammeplanen for barnehagens oppgaver og innhold (heretter rammeplanen) står det at personalet i barnehagen skal anerkjenne barns mestring, være til stede, være aktive, utfordre og støtte barna til kroppslig variert lek (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 32). For å kunne følge opp det som står i rammeplanen, må personalet i barnehagen være til stede for, og i samhandling med barna.

Hvordan man i barnehagen kan legge til rette for lek og aktivitet om vinteren er et tema jeg synes er meget spennende. Gjennom egen erfaring i jobb og praksis i barnehage har jeg fått inntrykk av at noen barnehager legger godt til rette for lek og aktivitet ute, mens andre ikke vektlegger dette like mye. Jeg har også sett at mange i personalet deltar lite eller er mer passive i uterommet, enn i innerommet. Jeg har selv fått kunnskap om hvor viktig det er at de voksne er i samspill med barna og observerer dem både ute og inne. Det er på grunnlag av dette jeg er nysgjerrig på hvordan personalet i barnehager legger til rette for lek og fysisk aktivitet ute om vinteren.

De siste årene har andelen småbarn i norske barnehager økt betraktelig. I 2000 gikk 37% av 1-2 åringene i barnehage. Det har skjedd en stor endring fram til 2017 hvor 83% av 1-2 åringene gikk i barnehage (Bjørkli, 2018). Dette er tall som fortsatt stadig øker. På grunnlag av dette ønsket jeg å se på 2-åringen og hvordan personalet legger til rette for denne aldersgruppen i uterommet.

På bakgrunn av mine tanker kom jeg til slutt fram til denne problemstillingen:

Hvordan legger personalet i barnehagen til rette for lek og fysisk aktivitet for 2-åringen ute om vinteren?

Begrepsavklaring

De mest sentrale begrepene i denne oppgaven vil bli forklart under, for å gi en forståelse av og avgrense de ulike begrepenes betydning.

2 åringen:

I oppgaven min bruker jeg begrepet 2-åringen/2-åringene. Med dette begrepet mener jeg de barna som fortsatt går på småbarnsavdeling, og er de eldste der. Dette vil si at barna er mellom to og tre år, og at noen også har fylt tre år.

Uterommet:

Uterom er et begrep som i barnehagesammenheng er ment for å være en fellesbetegnelse for alle de ulike uterom som barnehagen har tilgang til. Eksempler på slike uterom kan være barnehagens uteområde innenfor gjerdet, naturområder eller miljøer som befinner seg i nærheten av barnehagen eller som krever en form for transport (Hagen og Sæther, 2014, s. 21). I denne oppgaven vil jeg bruke begrepet uterom som barnehagens eget uteområde og naturområder i barnehagens nærmiljø.

Hva er lek?

Begrepet lek er kompleks, og det kan være vanskelig å gi en konkret definisjon på dette. Lekopplevelser for barn har mange grunnleggende karakteristiske trekk, og det er disse trekkene som avgjør om det er lek eller ikke. Noen trekk som går igjen, er at leken oppleves slik: Leken er spontan og frivillig, den er morsom, krever engasjement, har ingen tydelige mål, gir en følelse av kontroll og drives av indre motivasjon (Öhman, 2012, s. 76).

Hva er fysisk aktivitet?

Jørgensen (2018, s.256) sier at fysisk aktivitet handler om barnas muligheter for å bevege seg, og at det handler om aktivitet med puls over hvilenivå. Helsedirektoratet (2014) har gitt anbefalinger om at barn fra null til fem år bør være i moderat aktivitet minst 60 minutter hver dag, og at tid til stillesitting skal reduseres.

Teorikapittel

I teorikapittelet vil jeg først presentere «Uterommets betydning», deretter «Barns forutsetninger», «Tur med barn», «Personalets roller ute», og «Lek og fysisk aktivitet».

Uterommets betydning

I rammeplanen står det at «Personalet skal organisere rom, tid og lekemateriale for å inspirere til ulike typer lek.» (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 17). For noen barn kan de faste lekeapparatene i barnehagens uterom være morsomme og utfordrende, mens for andre kan de oppleves som kjedelige. Barn kan ha en god og variert lek i uterommet, men noen barn kan også bli passive og kjede seg. Det bør derfor være nok lekematerialer som barna kan ta i bruk, dersom de ønsker dette (Thorbersen, 2012, s. 30). Uterommet har stor betydning med tanke på muligheter og begrensninger for barna i forhold til hvilken lek de kan skape. Klatrestativ, sklier, sandkasser er ofte tradisjonelle installasjoner som barnehagens uteområder består av. Etersom barn er nysgjerrige og utforskende, tar det ikke så lang tid for dem å utforske et lekeapparat (Hagen og Sæther, 2014).

Etersom mye av barnehagetiden blir tilbrakt ute, påpeker Hagen og Sæther (2014, s. 23) at barna trenger dynamiske utemiljø. Et dynamisk utemiljø er miljøer som skaper variasjoner over tid. Dersom man har tilgang på mange ulike utemiljøer i nærområdet, kan man oppnå dette. Eksempler på ulike miljøer i nærområdet kan være skogsområder, vann eller sjø, park eller andre lekeplasser som tilbyr ulike lekeapparater. Et vann, en skog eller en sjø er naturområder som gir naturlige variasjoner gjennom de ulike årstidene. Skogen er et naturområde hvor det som oftest er utfordringer som passer for alle barn uansett hvilke forutsetninger de har. Ved å være i naturområder, kan barna få mange og varierte opplevelser og erfaringer gjennom utforskning av for eksempel skrenter, trær, vann, dyr, variert terreng og blomster (Sandseter, 2014, s. 22).

Utemiljø og natur i samspill med barns egenaktivitet, er noe som kan virke som en sterk motivator for kreativitet og bevegelsestrang hos barna. Gjennom å tilby spennende og utfordrende miljø kan barnehagepersonalet motivere til kreativitet og bevegelse. «Ved å la barn fritt styre innholdet i leken kan slike utfordrende og spennende miljø skape stor fysisk aktivitet.» (Hagen og Rystad, 2014, s. 42). Barn foretrekker ofte miljøer som uforutsigbare og varierte muligheter for lek, sosialt samspill og fysisk aktivitet (Hagen og Rystad, 2014, s. 42-43).

Barns forutsetninger

«Barnas forutsetninger handler om deres evnemessige bakgrunn og utrustning, modenhet, evne og motivasjon for å lære, nysgjerrighet og interesser» (Gunnestad, 2014, s. 83). Deres forutsetninger omhandler også alt barna har tilegnet seg gjennom erfaringer og opplevelser, og det de gjennom dette har tilegnet seg av ferdigheter, kunnskaper og holdninger. Til sammen er alt dette barnas forutsetninger for å videre kunne utvikle seg og lære (Gunnestad, 2014, s. 84).

I barnehagen er det viktig at også de yngste barna får mulighet til å medvirke i hverdagen sin. Barna i barnehagen skal jevnlig få mulighet til å delta i planlegging og vurdering av barnehagehverdagen sin, noe som stiller krav til didaktisk refleksjon og planlegging fra de ansatte. Det er viktig at man i personalgruppa drøfter hva medvirkning betyr. Medvirkning betyr ikke at hvert enkelt barn skal få bestemme selv, men at de skal bli sett og hørt. Det handler heller ikke om at alle innspill fra enkeltbarn skal få plass i barnehagen, men at det blir vurdert hvilke innspill som imøtekommer fellesskapet i barnegruppa og hva som vil være spennende og utfordrende for flesteparten av barna (Gunnestad, 2014, s. 63).

For de yngste barna i barnehagen kan det være vanskelig å bevege seg når de må ha på mye klær fordi det er kaldt ute. Mye av dette kan forebygges med å kle barna riktig. Det holder ikke å ha de riktige klærne, de må også brukes riktig og til riktig tid. De tykkeste klærne bør man ikke bruke før det virkelig er behov for det. Man bør i barnehagen ha som prinsipp at man skal kle barna så «kaldt» man tørr, men samtidig må man se på barna som ulike individer, som har ulike behov. Som personalet i barnehagen må man være forberedt på mye av og påkledning for at barna til enhver tid skal være kledd etter forholdene (Hagen og Lysklett, 2013, s. 143).

Store flater har ofte en spesiell innvirkning på de minste barna i barnehagen. En stor flate gir barna bevegelsestrang og de opplever en indre trang til å bevege seg mye. Allsidig bevegelse er en viktig faktor for barns motoriske utvikling, og dette er noe som lett kan oppnås gjennom uteleken (Hagen og Lysklett, 2013, s. 146). Frileken har alltid hatt en fremtredende rolle i uteleken, og så lenge barna er engasjerte og aktive er dette bra. Som personalet i barnehagen er det viktig å ha tanker om hva som skal til for å skape aktivitet når denne frileken avtar eller hvis den blir for ensformig (Hagen og Lysklett, 2013, s. 154-155).

For små barn har utviklingen av motoriske ferdigheter meget stor betydning. I denne perioden av livet utvikles motorikken svært raskt og barna lærer seg mange nye bevegelser. Det strukturerte grunnlaget for motorisk utvikling er bestemmende for hvilke bevegelser barnet er i fysisk stand til å gjøre. Dette handler om utviklingen av sansene, nervesystemet og utvikling av bevegelse og muskelstyrke, samt koordinasjon av de ulike kroppsdelene. Det funksjonelle grunnlaget handler om hvilke bevegelser barnet er i stand til å gjøre. Det fysiske og det funksjonelle grunnlaget er gjensidig avhengig av hverandre. Bevegelsene tar utgangspunkt i «her og nå» situasjonen og er avhengig av tre faktorer, individet, omgivelsene og bevegelsesoppbygningen (Hagen og Lysklett, 2013, s. 148-150).

Tur med barn

For at små barn skal kunne slippe seg løs, utforske og teste sine grenser og evner, er de nødt til å føle seg trygge. Det er viktig at de føler seg trygge på at de blir sett og får støtte dersom de trenger det (Neegaard, 2014, s. 16-17). Dersom personalet i barnehagen er i stand til å formidle turglede, skaper det også gode forutsetninger for at barna skal trives på tur. Å skape turglede, kan for eksempel være at barna får komme ut i naturen å bruke kroppen sin. Det er viktig at både barna og personalet trives på tur, personalets trivsel og humør smitter ofte over på barna. Barn lærer både av hva de voksne gjør og sier, og av hvilke holdninger de viser med kroppen sin. De voksne kan med sin væremåte være med på å hemme eller fremme barnas drivkraft til lek og utforskning på tur (Lundhaug, 2014, s. 98-99).

I barnehager praktiserer stort sett turkompis eller venteplasser når de er på tur. Dersom man i barnehagen ikke bruker turkompiser, kan det være vanskelig å holde barnegruppen samlet, ettersom barna går i ulikt tempo. Dersom man går langs trafikkerte veier, må man holde barnegruppen samlet. Går man derimot på stier eller ved utrafikkerte veier, kan det være lurt å lage venteplasser. «En venteplass er en plass der alle barna må vente, både på de voksne og de andre barna» (Lysklett, 2013, s. 87-88). Disse venteplassene som etableres, bør være gode steder for aktivitet og lek, slik at barna kan ha det gøy mens de venter. Mange barnehager praktiserer venteplasser slik at når alle barn og voksne har kommet fram til første venteplass, så sier en voksen ifra når man kan gå til neste venteplass (Lysklett, 2013, s. 88).

Personalets roller ute

Når man jobber i barnehage, blir man sett på og observert av barna, og man har et stort ansvar for å være en god rollemodell. I barnehagen skal barna få utfordringer og muligheten til å utvikle seg, samtidig som man som voksen skal gi barna inspirasjon og skape motivasjon

(Arnesen, Guldbrandsen, Gundersen og Hovden, 2014, s. 28). I rammpelenen står det at «Personalet skal observere, analysere, støtte, delta i og berike leken på barnas premisser» (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 17). Det å være tilstede som voksen og bekrefte barna i deres lek, vil gi barna en trygghet i leken. Når voksne i barnehagen har samtaler med barna og deltar i positive samspill med dem, viser man både barna og deres lek respekt (Öhman, 2012, s. 19).

I følge Thorbergesen (2012) er det sju ulike roller personalet i barnehagen bør konsentrere seg om når de er ute:

- Inspirerende lekepartner
- Engasjert samtalepartner
- Aktiv kulturformidler
- Stimulerende medskaper
- Nysgjerrig prosjektleder
- Praktisk arbeider
- Oppmerksom observatør

Ut i fra min problemstilling og gjennom mine funn, er det tre av disse rollene som er fremtredende. Det er inspirerende lekepartner, engasjert samtalepartner og oppmerksom observatør. Som inspirerende lekepartner kan man delta på ulike aktiviteter i samspill med barna. Eksempler på slike aktiviteter er regelleker, aking eller ulik type rollelek. Når man er ute, er det større plass for barna å leke på, og det er enklere for barna å holde på en lek uten å bli avbrutt. Som personalet i barnehagen vil det her være en viktig oppgave å hjelpe barna inn i lek og se til at alle barna har noen å leke sammen med. Når man som voksen selv er deltagende i leken, kan man også hjelpe barna som ikke helt finner ut av leken med andre barn. En voksen kan også forsterke lekkompetansen og vennskap ved å sette ord på at lek er viktig (Thorbergesen, 2012, s. 38).

Det å være en engasjerende samtalepartner, handler om at små barn i barnehagen trenger forbilder som gjør dem oppmerksomme på viktige og spennende fenomener som blir utforsket, lekt eller fortalt. Dersom personalet i barnehagen viser interesse for noe, vil dette også vekke interesse for flere barn. For små barn kan «den pekende gesten» være en fin måte for personalet å få barna til å bli oppmerksomme på. Når barna møter interesserte og

nysgjerrige voksne, etableres det et felles fokus for noe man opplever sammen. Thorbergesen (2012, s. 39-40) har erfart at aktive og engasjerte voksne blir kontaktet av barna, mens passive og uengasjerte voksne sjeldnere oppsøkes.

Det å være en oppmerksom observatør, handler om å se barns behov og væremåte. I rammeplanen står det at barna skal få medvirke i sin barnehagehverdag, og for å få til dette må personalet observere barna. Små barn som ikke kan uttrykke seg verbalt, må ses og tolkes, ettersom deres kroppslige atferd kan fortelle om hva de liker og har interesser for. Observasjon kan også bidra til å gjøre tiden ute i barnehagen mer meningsfylt for personalet. Når man ser på hva barna gjør og hvordan de ulike aktivitetene fungerer, lærer man også noe om barna. Observasjon kan foregå på mange forskjellige måter, både systematisk og ikke-systematisk, deltagende og ikke-deltagende (Thorbergesen, 2012 s. 43).

Når man jobber i barnehage er det viktig å vise en positiv holdning til det å være ute, og å se på uterommet som like viktig som det å være inne i barnehagen. Noe som har vist seg å være typisk i barnehagens utetid, er at denne tiden brukes til at personalet avviker pauser. For at barna skal kunne se på personalet i barnehagen som rollemodeller, er det viktig at man deltar i forskjellige roller i uterommet. Da blir det også enklere for barna å se og forstå de voksne (Thorbersen, 2012, s. 36).

Variert lek og fysisk aktivitet

«Lek er helt sentralt for små barns utvikling og trivsel. Leken har en egenverdi [...] (Drugli, 2017, s. 62). For små barn, kan leken blant annet gi dem mulighet til å forstå seg selv og andre, samt kulturen barnet lever i. Gjennom leken skaper barna mening om sin verden. Noe som kjennetegner barns lek, er at de gjennom leken utforsker, eksperimenterer og bruker sine sanser og sin kompetanse. For barn handler leken om å ha det bra og å føle glede. Lek som har god kvalitet er ofte preget av oppmerksomhet og engasjement (Drugli, 2017, s. 62). Av de yngste barna i barnehagen, vil noen behøve mer støtte enn andre for å mestre barn-barn samspillet og for å få leken til å fungere (Drugli, 2017, s. 63).

Når barn i ett-to års alderen er i samspill med hverandre, kommuniserer de vel så my gjennom kroppen som verbalt. I denne alderen er barna svært fysiske i sin væremåte. I barnehagen er det viktig med aktive voksne som hjelper barna med å mestre forskjellige fysiske utfordringer, og som oppmuntrer barna til å bruke kroppen sin i positiv retning. Dette vil være med på å

stimulere den motoriske utviklingen. Barnehagens fysiske miljø bør være utformet på en slik måte at barna får lyst til å bruke kroppen sin i lek og aktivitet. Hun skriver også at både inne og utemiljøet i barnehagen bør være tilrettelagt slik at barna får lyst til og oppfordres til å være i fysisk aktivitet (Drugli, 2017, s. 77).

I barnehagen vil personalets rolle være å finne gode muligheter til aktiviteter for barna. Dette krever at personalet har evnen til å lese landskap og terreng som egner seg til denne type aktivitet (Lysklett og Bjørgen, 2018, s. 390-391). Snøforming er en spennende og kreativ aktivitet for både barna og personalet i barnehagen. Det er utfordrende både for grov og finmotorikk ettersom barna må bruke kroppen i å utarbeide formasjoner (Lysklett og Bjørgen, 2018, s. 392). Aking er en annen aktivitet som kan utføres av alle barn og nærmest er uavhengig av ferdigheter. Denne aktiviteten gir god sansestimulering og grovmotoriske utfordringer. Også de aller yngste kan mestre aking på rompa eller på akebrett. Aking er også en aktivitet som stimulerer til samarbeid, og man kan ake alene eller sammen med noen (Lysklett og Bjørgen, 2018, s. 391).

Metodedel

Generell del

I samfunnsvitenskapen handler metode om hvordan man går fram for å innhente den informasjonen man trenger for å kunne analysere å få innsikt i samfunnsmessige forhold og prosesser (Johannesen, Tufte og Kristoffersen, 2016, s. 33). Dallan (2018, s. 52) definerer begrepet metode som et redskap vi kan bruke i møte med noe vi ønsker å undersøke).

Vitenskapelig metode er fremgangsmåter man kan bruke for å finne svar på ulike forskningsspørsmål (Bergsland og Jæger, 2014, s. 66). Metoden hjelper oss til å innhente data, altså den informasjonen vi trenger for å undersøke det vi ønsker (Dallan, 2018, s. 52).

De to metodene man ofte deler de samfunnsvitenskapelige forskningsmetodene inn i, er kvalitativ og kvantitativ metode (Johannesen, et al., 2016, s. 27). Når man skal velge hvilken metode man skal bruke, er det viktig at man vet hvilken informasjon man trenger, og hva man ønsker å undersøke. Den kvalitative metoden legger vekt på å fange opp dybde, mening og opplevelser, noe som ikke kan tallfestes. Den kvantitative metoden er en metode som gir målbare data (Dallan, 2018, s. 52). Valg av metode er viktig, og vi begrunner valg av metode med at metoden vi velger, gir oss nok data til å belyse forskningsspørsmålet vårt på en god og faglig måte (Dallan, 2018, s.111). Johannessen, Tufte og Christoffersen (2016, s. 145) påpeker at kvalitative intervjuer egner seg dersom forskeren ønsker å gi informanten frihet til å kunne uttrykke seg og utdype mer om temaet.

Intervju er en metode hvor man bruker felten for å innhente data. Et intervju gir oss informasjon om hvordan informantene opplever og forstår seg selv og omgivelsene rundt seg (Thagaard, 2013, s. 58). Kvaale og Brinkmann (2009) mener at når man ønsker å forske på holdninger, erfaringer og meninger, er det den kvalitative metoden som egner seg. I denne formen for intervju stiller intervjueren spørsmål, og følger opp svarene til informanten, noe som fører til at det blir mer en dialog enn kun spørsmål og svar fram og tilbake (Johannessen, et al., 2016, s. 145).

Min metode

I denne bacheloroppgaven har jeg intervjuet tre barnehagelærere for å finne svar på min problemstilling: *Hvordan legger barnehagelærere til rette for lek og fysisk aktivitet for 2-*

åringen ute om vinteren? Jeg har valgt å innhente data ved bruk av en kvalitativ metode. Ut i fra min problemstilling, mener jeg dette var den mest hensiktsmessige måten å samle inn data på. Jeg ønsket å gå mer i dybden ved å intervjuet et mindre antall informanter. Ved bruk av kvalitativ metode, går jeg i dybden, intervjuet er fleksibelt og dataene jeg samler inn gir sammenheng og helhet (Dallan, 2018, s. 53). For å innhente informasjon og data valgte jeg å bruke tre informanter fra tre ulike barnehager. Grunnen til at jeg valgte å intervjuet barnehagelærere, er at oppgaven min omhandler hvordan personalet legger til rette for barna. Derfor var jeg avhengig av barnehagelærernes holdninger, meninger og erfaringer for å kunne svare på min problemstilling.

Samarbeid

Da jeg skulle begynne med planlegging av denne oppgaven, valgte jeg å samarbeide med to medstudenter. Dette var noe vi kom fram til at kunne være spennende etter veiledning fra våre to veiledere. Dette ettersom alle tre skulle skrive om tilrettelegging ute i barnehagen om vinteren. Da kunne alle tre gjennomføre et intervju hver og deretter dele dataene med de to andre. I forkant av intervjuet mitt, avtalte jeg dag og tidspunkt via melding med styreren i barnehagen. Jeg hadde tidligere avtalt at jeg kunne komme og intervjuet til denne oppgaven. Videre hjalp vi hverandre med gjennomføring av intervju, noe jeg skal komme mer inn på under gjennomføring.

Utvalg

Barnehagene

I oppgaven har jeg valgt å dele barnehagene inn i barnehage A, B og C

Barnehage A har en delvis opparbeidet utelekeplass, hvor de har lekeapparater som disser, sklie, sandkasser og en hytte som de selv har bygd. Barnehagen har gjerde, men umiddelbar nærhet til skog og mark.

Barnehage B består for det meste av asfalt og har noen lekeapparater som sklie og sandkasse. Denne barnehagen har gjerde og på baksiden av barnehagen har de et område som de bruker ofte. I dette området er det skog og ulendt terreng med noen hinder.

Barnehage C har et uteområde med ulendt terreng og som har mange ulike lekeapparater, blant annet klatrestativ, fotballbane og sklie. Denne barnehagen er inngjerdet, og for å komme til naturområder tar det ca. 15 minutter å gå fra barnehagen.

Informantene

Da vi tre som samarbeidet skulle kontakte informanter, ble det naturlig at alle kontaktet en barnehage hver. Da jeg tok kontakt med styreren i barnehagen jeg ønsket å bruke som informant, fikk jeg raskt positivt svar. Hun kontaktet så pedagogisk leder på småbarnsavdelingen for å spørre om hun kunne tenke seg å stille som informant, noe hun viste stor interesse for. For å skape en mer levende oppgave, har jeg valgt å gi informantene fiktive navn.

Informant 1:

Hun jobber som pedagogisk leder ved en naturbarnehage, er kvinne og har jobbet i denne barnehagen siden 2005. Hun ble utdannet på Dronning Mauds Minne Høgskole i 1984 og har i ettertid tatt 1. avdeling spesialpedagogikk og veiledningskompetanse også på Dronning Mauds Minne Høgskole. Informanten har drevet egen familiebarnehage i 8 år, jobbet litt i Danmark og vært leder for en sykehusbarnehage i 1 år. I denne barnehagen har hun jobbet 10 år på storbarn og 3,5 år på småbarn. hun jobber nå på småbarn. I denne oppgaven vil jeg omtale henne som Ida.

Informant 2:

Hun jobber som pedagogisk leder ved en barnehage ved en friluftsavdeling, er kvinne, 36 år og utdannet førskolelærer med vekt på aktivitet i naturen. Informanten har jobbet i denne barnehagen siden hun ble utdannet for 13 år siden. Informanten har 10 års erfaring med arbeid på småbarnsavdeling og har nå vært tre år på en friluftsavdeling for storbarn. I denne oppgaven vil jeg omtale henne som Hanne.

Informant 3:

Han jobber som pedagogisk leder ved en idrettsbarnehage, er mann og har jobbet i denne barnehagen siden oppstart i 2012. Informanten er 47 år og har jobbet i barnehage siden endt utdanning i 1997. I denne barnehagen har han jobbet fire år på storbarnsavdeling og de siste årene på småbarnsavdeling. I denne oppgaven vil jeg omtale han som Stig.

Intervjuguiden

Etter som jeg samarbeidet med to medstudenter, lagde vi en intervjuguide sammen (Vedlegg 1). Intervjuguiden kan være en skisse for emner man ønsker å komme innom, eller den kan være oppsatt med nøyaktige spørsmål som skal følges (Bergsland og Jæger, 2016, s. 70).

Hvordan personalet tilrettelegger for barna innenfor gjerdet og på tur, ble hovedtemaene vi lagde spørsmål ut ifra. Dette var temaer som dekket alle de tre problemstillingene vi hadde. Vi delte intervjuguiden inn i tre ulike deler. Del en bestod av seks spørsmål som omhandlet informantene og deres bakgrunn i barnehage. Del to hadde 12 spørsmål som handlet om hvordan barnehagen tilrettelegger for barna på tur. Den siste delen hadde ni spørsmål som omhandlet tilrettelegging for lek og aktivitet innenfor barnehagens gjerdet. Mange av våre spørsmål hadde også underspørsmål. Vi valgte å ikke sende ut intervjuguiden på forhånd, fordi vi ønsket mest mulig ærlige svar der og da.

Gjennomføring

I starten valgte vi tre som samarbeidet, at alle skulle gjennomføre et intervju hver og være referent på ett. To av disse intervjuene gikk som planlagt. Vi hadde med oss en referent. Det siste intervjuet måtte gjennomføres kun med en person. Dette fordi to av oss ikke hadde mulighet til å bistå. Til tross for dette, gikk alle intervjuene bra, og vi fikk den informasjonen vi ønsket.

Da jeg skulle starte gjennomføring av intervjuet, fikk jeg et muntlig samtykke fra informanten, og hun fikk vite hva jeg skulle bruke dataene til. Jeg hadde på forhånd laget et delvis strukturert intervju sammen med mine to medstudenter. Da intervjuet ble gjennomført, hadde jeg en overordnet intervjuguide som utgangspunkt, men spørsmålene og rekkefølgen varierte litt (Johannessen, et al., s. 148). Dette fordi informanten kom innom flere ulike temaer på et spørsmål. Jeg startet med å stille informanten grunnleggende spørsmål om hennes utdanning og barnehageerfaring. På intervjuet hadde jeg med meg en medstudent som referent, slik at jeg kunne konsentrere meg fullt og helt om samtalen. Jeg brukte her en-til-en intervju, fordi det er det mest hensiktsmessige når man ønsker å få beskrivelser og svar som er detaljerte og fyldige (Johannessen, et al. s. 146).

Da jeg hadde gjennomført mitt intervju og fått inn svar fra de andre intervjuene, startet jeg med å lese gjennom alle. På grunn av at vi i år ikke hadde mulighet til å bruke båndopptaker, var svarene allerede skrevet ned. Etter å ha lest gjennom de tre intervjuene, sorterte jeg

materialet for å få en oversikt over informasjonen og dataene jeg hadde. Jeg lagde ulike kategorier for å kunne samle funnene mine. Kategoriene jeg til slutt endte opp med ble:

- Klær
- Tilrettelegging for 2-åringer
- Personalets roller ute
- Tilrettelegging for lek og fysisk aktivitet

Jeg valgte disse kategoriene da jeg mente at de ga meg mest relevante svar i forhold til min problemstilling. Gjennom analysearbeidet mitt, fikk jeg redusert datamengden til kun det som var relevant for min problemstilling. Etersom vi var flere som arbeidet sammen om intervjuene, var det ikke alle spørsmålene som var like relevante for akkurat min oppgave. Jeg brukte fargekoder for å finne ut hva som kunne passe til de ulike kategoriene. Gjennom mitt analysearbeid, minnet jeg meg selv hele tiden på hva som var min problemstilling. Da var det lettere å forholde seg til det jeg skulle finne ut av.

Etikk

Når man driver med intervju og forskning, er det viktig at man tenker på de etiske vurderingene man tar i forbindelse med sin forskning (Dallan, 2018, s. 96). For å få svar på min problemstilling, var jeg avhengig av å intervjuer mennesker om deres kunnskaper, holdninger og erfaringer. Etersom jeg skulle intervjuer en barnehagelærer, fikk jeg muntlig samtykke fra informanten. Informanten fikk informasjon om intervjuets mål, at deltagelsen i intervjuet var frivillig, og at hun kunne trekke seg når som helst (Bergsland og Jæger, 2016, s. 83). I bacheloroppgaven min har informantene fått fiktive navn, slik at jeg opprettholder konfidensialitet. Det handler om at man ikke skal offentliggjøre personlige data som kan avsløre deltagerens identitet (Bergsland og Jæger, 2016, s. 85).

Metodekritikk

Kvalitative forskningsmetoder er personbaserte metoder hvor man tar sikte på å fange opp opplevelser og meninger som ikke lar seg måle med tall eller statistikk (Dallan, 2018, s. 112). På grunn av at jeg kun har innhentet data fra tre barnehager, kan man ikke trekke en allmenngyldig konklusjon. Min forskning er basert på mine intervjuer og tolkninger av dem. Ingen metode er feilfri, og det er derfor viktig at man er kritisk og reflekterer over sin egen metode, og måten man innhenter data på. I kvalitative studier knyttes begrepet reliabilitet til om studien er troverdig, om forskningen er tillitsvekkende, om datamaterialet er pålitelig,

hvordan datamaterialet samles inn og hvordan det arbeides med, analyseres og tolkes. Validitet handler i kvalitativ forskning om hvor godt dataene representerer det man skal undersøke, og hvor gyldige resultatene er for det man har undersøkt. Noe som kan bidra til å sikre at validiteten er i nærheten til felten. Dette på grunn av at man da kan hindre misforståelser og sikre at den dataen man samler inn, er relevant for det man ønsker svar på (Bergsland og Jæger, 2016, s. 80).

Med tanke på at jeg i denne forskningen ikke hadde mulighet til å benytte lydopptaker, kan ikke svarene garanteres å tilsvare hva informantene konkret uttrykte. Det at vi var tre studenter som samarbeidet om å innhente data, kan ha både fordeler og ulemper i en slik studie. En fordel kan være at man får innhentet mye informasjon på kort tid, og at man slipper å bruke unødvendig tid på selve intervjuene. En ulempe kan være at intervjuene ikke blir gjennomført helt på samme måte og det kan da bli noen avvik i form av hva man får med seg og ikke.

Funn

Jeg har jobbet med å analysere intervjuer fra 3 barnehager, og gjennom dette arbeidet har jeg gjort noen sentrale funn. Ut i fra de fire kategoriene jeg laget meg innenfor min problemstilling, vil jeg nå presentere resultatene.

Jeg vil starte med å oppsummere funnene kort og konkret for å gi et lite innblikk i hva jeg har funnet ut, og fortelle hva mine kategorier er. Min første kategori er klær, og funnene her handler om forholdet mellom det at barna skal kunne bevege seg godt, og at de ikke skal fryse. Kategori to handler om hvordan de tilrettelegger for 2-åringene, og hva man spesielt må tenke på i forhold til denne aldersgruppen. Her kommer viktigheten av medvirkning og at alt skal være på barnas premisser fram. Den tredje kategorien handler om personalets roller i uterommet, og her blir det belyst hva personalet ser på som viktige roller ute om vinteren, og hvordan de utøver sin praksis. Et tydelig funn på dette temaet er at barna i 2-årsalderen trenger aktive voksne som er deltagende i leken og i aktiviteter. Den siste kategorien er tilrettelegging for lek og fysisk aktivitet. Her kommer det fram hva barna liker å leke med, og hvordan personalet legger til rette for barna i forhold til deres interesser.

Klær

I starten av intervjuet nevner informant 1, Ida, at det er viktig med gode klær om vinteren. Dette er noe hun mener er en avgjørende tilrettelegging for at barna skal ha mulighet til å leke og være i fysisk aktivitet. Særlig er dette spesielt viktig om vinteren. Ida forteller det at etter å ha jobbet mange år i barnehage, har hun funnet ut hva som fungerer godt og hva som ikke fungerer så godt. Det er viktig at barna ikke har for mange lag med klær, som fører til at de ikke får beveget seg. Etersom gode klær er en avgjørende faktor for at barna skal ha det bra ute om vinteren, veileder de også foreldre på dette. Ida forteller videre at det er spesielt viktig med gode votter for de små barna. De må ha votter som gjør det mulig å bruke hendene, samtidig må de være varme. Hun kommer med et eksempel på at regnvotter uten for med ulvott innenfor, er noe som fungerer godt. Barna holder seg varme, samtidig som de klarer å bruke hendene sine. Ida og informant 3, Stig, snakker begge om at det er viktig at barna får førstehåndserfaringer med hvordan det blir dersom de tar av seg vottene, mens informant 2, Hanne, mener at det er personalets oppgave å passe på at barna ikke tar av seg vottene.

Hanne forteller at de snakker med barna om hvordan været er i forhold til hva de skal ha på seg, og at barna selv finner fram klærne. Barna velger da ofte riktige klær og får veiledning

fra personalet. Stig nevner også at personalet snakker med barna om hvordan været er og hvilke klær de skal ta på seg. Dette for at barna skal få erfaringer med hvorfor de har på seg de ulike klærne i ulike typer vær. Han sier også at det er svært viktig med ull innerst om vinteren, og at votter kan være litt krevende for de minste barna. De kan fort miste grepet når de har på seg votter.

Tilrettelegging for 2-åringer

Ida starter med å fortelle at for en 2-åring er det viktig at målet med turen ikke er å gå for langt unna barnehagen. Turen må være på barnas premisser. Dette er noe Stig også nevner. Målet på småbarn er ikke å gå så langt som mulig, og spesielt ikke på vinteren når det er snø. Ida utdyper også at det er viktig at turplassen er oversiktlig, slik at personalet slipper å telle barna hele tiden, og at barna har mange muligheter for variert lek. Når man velger en oversiktig plass, er det også enklere for personalet å fordype seg i grupper uten at barna har mulighet til å stikke av. Når de skal velge turplass, ser de på hva gruppa synes er spennende, og dette er noe som varierer veldig. Hun legger også til at det er viktig at barna ikke bare sitter i vogn på tur, men at de får bruke kroppen sin i lek og aktivitet. Hanne forteller at valg av turområder er væravhengig, og at de velger plasser som egner seg i forhold til været. Hvis det er sol, velger de gjerne en plass hvor man får utnytte sola, og er det ruskete vær, holder de heller til i områder hvor det er mer ly.

Vi stilte spørsmål om barnehagene går på nøye planlagte turer eller om turene er spontane, og da kom det tre ganske like svar. Alle våre informanter forteller at det er vanskelig å planlegge i forkant på småbarn. Ida sier at de ofte planlegger turene på morgenen når de har sett på været den aktuelle dagen, og at de tar hensyn til hva barna ønsker, noe Stig også forteller. Han sier at de legger stor vekt på barnas meninger og interesser. Når det kommer til medvirkning, mener både Ida og Stig at barna får være med på å bestemme, og at personalet prøver å lytte til hva barna sier og uttrykker, men at de ikke alltid kan bestemme. Dette fordi det ofte kan være mange ulike meninger blant barna.

Vi spurte også om hvordan de legger til rette for barna når de skal gå til turplassen. Her kommer det fram ulike måter å gjøre dette på. Ida forteller at de har venteplasser hvor barna må vente. Dette er plasser barna er kjent med som venteplasser. Hun forteller videre at på vei til turplassen går de voksne tett på barna og motiverer dem underveis. I forhold til venteplasser har de jobbet med å ta bilde av de ulike plassene for at barna skal bli kjent med

disse. Denne barnehagen bruker ikke turkompiser, barna går alene eller med noen dersom de ønsker det. Hanne snakker om at barna får beskjed om å ta sekken på ryggen og stille seg opp på rekke. I denne barnehagen har de faste turkompiser som de går med til turplassen. Dette er noe Stig også sier at de gjør i hans barnehage.

Når de kommer fram til turplassen, har de også ulike måter å tilrettelegge for lek og aktivitet. Hanne sier at når de kommer fram, legger barna fra seg sekkene, og de voksne spør hva barna har lyst til å gjøre. Stig forteller at de snakker med barna om området på forhånd av turen. Ida sier at de ikke gir mye kollektiv info, ettersom barna ofte ikke får med seg dette. Hun forteller at de følger med hvor barna går og rettleider dem dersom de går for langt unna. Når barna er 2-3 år, handler det mye om oppfølging en til en. Dette for at barna skal lære hvor de kan gå og hvor de ikke kan gå.

Personalets roller ute

For å finne ut mer om personalets roller i barnehagene vi intervjuet, spurte vi om hvordan de ansatte deltar i aktiviteter og lek. Ida fortalte oss at idealet er at personalet skal være med i lek og aktivitet. Hun sa at hun som pedagogisk leder prøver å veilede og inspirere de andre til å være aktive og deltagende voksne sammen med barna. Barna i 2-års alderen trenger ofte innspill eller små innputt i leken. Hun forteller at hun opplever at det er lettere å få aktive voksne i skogen enn innenfor barnehagens gjerde. Dette fordi i skogen må man hele tiden følge med i forhold til sikkerhet, og man må være i nærheten av barna. Hanne forteller at de også jobber jevnlig med dette. Dette fordi de ofte brenner bål, og da blir en voksen opptatt med å passe bålet. Som følger av dette, blir det en voksen mindre til å delta i barnas aktiviteter. Stig sier at det å være aktive voksne, er svært viktig i barnehagen. Man skal være aktiv, være der barna er og delta i leken. Han nevner også at det er viktig at de voksne er med og undrer seg sammen med barna.

Vi spurte også om hva pedagogisk leder så på som personalets roller på tur og i barnehagens uterom. Ida forteller at de tar opp dette i hverdagen og på møter, og hun ser på det som viktig at personalet er aktive og er gode forbilder for barna. I barnehagens uterom forteller hun at det ofte er en blanding mellom å inspirere barna, ta fram ting for dem og å ta dem med på ting. Dersom barna skal ake, ønsker de ofte å ha med en voksen for å få det i gang. Hun nevner også at det å bruke baller på småbarn ofte fungerer bra, og det er noe barna synes er gøy. Da kan de gå opp en bakke og sende ballen ned på snøen. Hun sier at det viktigste for

tilrettelegging om vinteren er at personalet har noen ideer om hva man kan gjøre sammen med barna. Hanne sier at hun ofte ser at personalet står samlet. Det er da pedagogisk leders oppgave å spre de ansatte, slik at de ikke står sammen over lang tid. Innenfor gjerdet forteller hun at de ikke bruker å legge til rette for noe spesielt på forhånd, men at de noen ganger lager labyrinter av snø. På småbarn lager personalet ofte ting i snøen sammen med barna. Da dette er noe barna synes er gøy. Stig kan fortelle at han ser på det som viktig å være gode forbilder for barna og å være den som viser interesse. Det er viktig å vise barna at man synes det er gøy å være ute. Dersom barna kjeder seg, er det greit at de voksne har ideer til hva barna kan få tilbud om å gjøre. Dette kan man se i sammenheng med hva Hagen og Lysklett skriver om at dersom frileken avtar, er det viktig at man som personalet i barnehagen har ideer om hva som skal til for å skape aktivitet (Hagen og Lysklett, 2013, s. 154-155).

Tilrettelegging for lek og fysisk aktivitet

I forhold til fysisk aktivitet og variert lek, stilte vi flere spørsmål som omhandlet dette. Ida forteller oss litt om hva som er typisk for barns lek om vinteren. Det å utforske naturen, er noe 2-åringene liker spesielt godt, og da må man tilrettelegge for det. Det å bevege seg i naturen og i de ujevnhetene som befinner seg der, er ofte populært. De oppsøker ofte bakker for å gå opp og ned, klarte og skli. Noe som også er populært om vinteren er å ta opp ting de finner for å utforske det. Når barna ønsker å utforske noe, er det viktig at det er tilrettelagt for denne muligheten og at man som voksen er til stede og undrer seg sammen med barna. Hun forteller at dersom de voksne er med, kan rollelek være veldig populært for denne aldersgruppen. Også her kommer det fram at personalet spiller en stor rolle for variert lek og fysisk aktivitet. Hun nevner at for at barna etter hvert skal bli egenaktive, kreves det mye innsats og støtte fra de voksne. Hun sier at de legger til rette for lek og fysisk aktivitet om vinteren ganske likt på tur og innenfor barnehagens gjerde. Dette fordi denne barnehagen ligger i et område hvor det ofte er mye snø om vinteren.

Hanne forteller at de lager aktiviteter ut ifra barnas interesser. Hun sier også at barna bruker å ha ulike regelleker i skogen, både med og uten voksne. Dette er ofte de eldste av barna på småbarn. De bruker også å samle materialer sammen med barna for å kunne lage ulike konstruksjoner av det. Hun mener det er viktig at personalet i barnehagen prøver å være kreative ut i fra hvilken årstid det er. Ski og aking er aktiviteter som alle informantene forteller at det legges til rette for om vinteren. De går både på ski innenfor barnehagens gjerde og på tur. Aking foregår stort sett over alt, uansett hvor de er. Stig legger til at aking er en

aktivitet som alle mestrer og kan gjøre på sin egen måte. Ida forteller at når det kommer til skigåing er de opptatt av at barna skal få gode opplevelser med det å gå på ski. Barna synes ofte det er gøy å gå opp og renne ned bakkene, og det er da viktig at de voksne legger til rette for dette. Stig forteller at de ofte lager skispor innenfor barnehagens område og at personalet er aktive og går foran som et godt eksempel for barna.

Drøfting

Gjennom analyse og arbeid i etterkant av intervjuene, har jeg gjort noen tydelige funn. Jeg vil nå drøfte disse funnene opp mot relevant teori og i sammenheng med problemstillingen min som er: *Hvordan legger personalet i barnehagen til rette for lek og fysisk aktivitet for 2-åringen ute om vinteren?*

Klær

I intervjuet med Ida, kommer det fram at hun mener det er svært viktig med klær som barna kan bevege seg godt i. Hun påpeker også at det er viktig å kle barna riktig etter været, slik at de har gode muligheter for lek og aktivitet i uterommet på vinteren. «For de aller yngste kan det være litt problematisk med bevegelsesfriheten når det er skikkelig kaldt ute og de må ha på masse klær. Mye av dette kan forbygges med å kle seg riktig.» (Hagen og Lysklett, 2013, s. 143). Når man ser på dette, er det tydelig at Ida ikke bare ser viktigheten av varme klær, men også viktigheten av at barna har bevegelsesfrihet når de er ute om vinteren. Det er tydelig at hun ser på riktige klær som en viktig tilrettelegging for lek og fysisk aktivitet ute om vinteren. Ida nevner også at det er viktig med varme klær, slik at barna ikke fryser. Hun påpeker at det er viktig å finne en balanse mellom at barna er varme, og at de samtidig har mulighet til å bevege seg. Hanne og Stig nevner ikke noe særlig om klær i forhold til bevegelse, men de nevner at det er viktig med gode og varme klær. Som jeg tolker dette, kan det være at disse informantene ikke har den samme bevisstheten når det gjelder tilrettelegging i forhold til klær, som Ida har. Ettersom jeg har for lite data på dette, kan jeg ikke legge noe særlig i det. Det kan også hende at de har så gode rutiner i forhold til påkledning at informantene ikke tenkte på å nevne noe spesielt om dette.

Det å finne en balanse mellom varme og bevegelige klær, kan være utfordrende. Som ansatt i barnehagen kan det være fort gjort å kle på barna for mye, ettersom man er redd for at de skal fryse, selv om det å være for varm kan være nesten like ille. Man bør i barnehagen ha som prinsipp at man skal kle barna så «kaldt» man tørr, samtidig som man må se på barna som ulike individer (Hagen og Lysklett, 2013, s. 143). På den ene siden er det viktig å ikke kle på barna for mye, men på den andre siden blir små barn ofte inaktive når de blir kalde. Mange 2-åringer har ikke et godt utviklet verbalspråk og det kan også for dem være vanskelig å si fra dersom de blir kalde. På bakgrunn av dette er det viktig at personalet i barnehagen blir kjent med hvert enkelt barn og dets behov, ettersom noen barn er varmere/kaldere enn andre.

Gjennom egen praksis i barnehager, har jeg erfart at det ofte er et større problem med bevegeligheten for små barn om vinteren, enn det kulde er. Ida viser tydelig at hun er reflektert når det gjelder dette. Hun sier også at det kan være individuelt fra person til person hvor mye de må ha på seg. Når det gjelder bruk av votter, var det litt delte meninger blant våre informanter. Ida og Stig mener at det er viktig at barna selv får kjenne på førstehåndserfaringer med at de blir kalde dersom de tar av seg vottene, mens Hanne mener personalet må passe på så barna ikke tar av seg vottene når de er ute. Her er det tydelig at informantene har ulike syn.

Tilrettelegging for 2-åringene

Noe som kommer fram i alle våre intervjuer, er at det for 2-åringene ikke er lengden på turen som er viktig. Ida forteller at turen skal være på barnas premisser. Da er det viktig å kjenne til barnas forutsetninger, hvilke ulike behov de har, og hvordan de utvikler seg (Gunnestad, 2014, s. 84). Når man kjenner til deres forutsetninger, kan man også på en enklere måte skape turglede, noe som er viktig for små barn. Dette fordi de da får gode opplevelser og erfaringer med det å være på tur. For at denne gode turopplevelsen skal skapes, må turen være på barnas premisser (Lundhaug, 2014, s. 98-99). Særlig på vinteren, når det er mye snø, kan det være vanskelig for de minste å bevege seg. Dette er noe Stig snakker mye om, at på småbarn må ikke målet være å gå lengst mulig. Gjennom egne erfaringer har jeg opplevd at turen i seg selv kan være like spennende som turmålet, derfor trenger man ikke alltid å ha et spesifikt mål for turen, men heller se hva som fenger barna på veien. På den andre siden er det også fint for barna å ha et mål å forholde seg til, en plass de vet de skal komme fram til.

Ettersom jeg i denne oppgaven har fokus på 2-åringene, kan en tur godt være rett utenfor barnehagens gjerde. Noe som kan være viktig på en god turplass, er at den er oversiktlig slik at man slipper å gå og telle barna hele tiden. Hagen og Lysklett (2013, s. 146) skriver også at store flater ofte har en spesiell innvirkning på de yngste barna i barnehagen, ettersom store flater gir barna bevegelsestrang. Ida forteller at dersom de er på en oversiktig plass, får også personalet større mulighet til å fordype seg i grupper og delta i leken med barna. På en annen side er det mange barn som liker seg på de minst oversiktlig plassene. Helst der det er mange trær, bakker og steiner hvor de kan gjemme seg litt bort. Her må man som personalet i barnehagen se an hva som er viktigst. Skal barna få leke seg i et litt uoversiktig område hvor de ansatte må gå og telle ofte, eller skal man velge et oversiktig område hvor de voksne kan delta mer sammen med barna? Her må man nok se an hvilken gruppe man har med seg på tur,

ettersom barn er veldig ulike. Noen liker å holde seg ved de voksne, mens andre liker å gjemme seg litt bort. Dette er noe det ikke finnes et fasitsvar på.

Det å planlegge turer med småbarn på vinteren, er noe alle våre informanter forteller er utfordrende. Dette handler om at man aldri vet hvordan været blir, hvilke barn som kommer på barnehagen den aktuelle dagen, eller andre forutsetninger som må være til stede for at man skal kunne gjennomføre en tur. Ut ifra dette kan det være lurt å planlegge turen på morgenen når man kommer på jobb, noe Ida nevner at de ofte gjør. Da får man sett hvilke barn som er i barnehagen, om noen voksne er borte og hvordan været er. Et annet viktig poeng i barnehagen, er å la barna medvirke i sin barnehagehverdag, og i rammeplanen står de at «Barnehagen skal være bevisst på barns ulike uttrykksformer og tilrettelegge for medvirkning på måter som er tilpasset barnas alder, erfaringer, individuelle forutsetninger og behov» (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 27). Det å la selv små barn være med å planlegge og vurdere barnehagen som virksomhet, er viktig. Da må man som voksen i barnehagen se og høre på hva barna ønsker (Gunnestad, 2014, s. 63). To av våre informanter nevner at barns medvirkning er essensielt når de skal velge turområder. På en annen side kan ikke alle barna bestemme hver gang ettersom de ofte vil til ulike plasser. Ettersom medvirkning ikke handler om å la enkeltbarna bestemme selv, kan man reflektere over innspillene som kommer fra barna og vurdere hvilke av disse som imøtekommer barnegruppa på best mulig måte, både når det kommer til utfordringer, og hva de synes er spennende (Gunnestad, 2014, s. 63). En annen viktig faktor når det er snakk om medvirkning i barnehagen, er at personalet må se etter hvor barna liker å være, noe som kan være spesielt viktig på småbarn hvor ikke alle barna har et godt utviklet verbalspråk. Etter egne erfaringer husker ikke barna i 2-årsalderen alltid hvor de likte seg på tur. Da vil det være opp til personalet i barnehagen å være gode observatører for å kunne ta med barna tilbake til samme plass, dersom de hadde det gøy der.

Når det gjelder tilrettelegging på vei til turplassen, hadde våre informanter litt ulike praksiser. Ida forteller at de bruker venteplasser, mens de to andre bruker turkompiser og går på rekke. Dette handler nok mye om områdene rundt barnehagene, ettersom den ene barnehagen ligger i umiddelbar nærhet til skogen, mens de to andre har trafikkerte veier i nærheten. Ettersom barn går i ulikt tempo, kan det være vanskelig å holde barnegruppen samlet når man er på tur, dersom man ikke bruker turkompiser. Det at barnehage 2 og 3 har trafikkerte veier i nærheten gjør nok at de er avhengig av å bruke turkompiser (Lysklett, 2013, s. 87). På en annen side kunne man ha brukt turkompiser mens man går langs veien, deretter latt barna gå i sitt eget

tempo. Da hadde det vært lurt å etablere venteplasser. På denne måten kunne barna både blitt vant til hvor viktig det er å gå sammen når man går langs en vei, og fått gått sammen med dem de selv ønsker og i eget tempo deler av turen. Ida snakker også om at det på småbarn er viktig at barna blir godt kjent med venteplassene. Barna må bli kjent med at de skal vente på alle barn og voksne der, og at de ikke får gå fra venteplassen før en voksen har sagt ifra. Det å bruke de samme venteplassene hver gang, vil føre til at det blir enklere for barna å vite hvor de skal vente. Når det er vinter, er det ekstra viktig at barna får mulighet til å være aktive og leke seg på venteplassene, slik at de ikke blir kalde (Lysklett, 2013, s. 88).

Når man kommer fram til turmålet og skal legge til rette for variert lek og fysisk aktivitet, er det mange måter å gjøre dette på. Hanne og Stig, forteller at de snakker med barna om hva de har lyst til å gjøre og om regler på området. I aldersgruppen 2-3 år kan det noen ganger være vanskelig for barna å få med seg beskjeder som blir gitt muntlig. Dette er noe Ida snakker om. Dette viser at hun har blitt kjent med barnegruppas forutsetninger, og funnet ut at det ikke fungerer med kollektiv informasjon for barn i denne aldersgruppen. Hun forteller at de voksne følger med hvor barna ønsker å gå og deretter rettleider dem dersom de går for langt unna der de skal være. Dette viser at barna får være med å medvirke i forhold til hva de ønsker å gjøre på tur, ettersom de får gå dit de vil (Gunnestad, 2014, s. 63). På en side kan det for noen fungere å spørre barna om hva de ønsker å gjøre, mens for andre vil ikke dette fungere like godt. På en annen side blir barna likestilt dersom man bare lar dem gå dit de selv ønsker. Da er det ikke kun de som har verbalt språk eller som snakker høyest som får bestemme. I rammeplanen står det også at barnehagen skal være bevisst på barns ulike uttryksmåter og legge til rette for medvirkning i forhold til barnas alder (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 27). Dette er noe jeg mener blir gjort på en god måte slik som Ida forteller.

Personalets roller ute

I rammeplanen står det at «Personalet skal være aktive og tilstedeværende, støtte og utfordre barna til variert kroppslig lek og anerkjenne barnets mestring.» (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 50). For å klare dette er det mange ulike roller personalet i barnehagen må inneha når de er i barnehagens uterom. Ida forteller at det er viktig at personalet deltar sammen med barna både i lek og aktivitet. Dette kan være en måte å gi barna inspirasjon og skape motivasjon blant barna (Arnesen et al., 2014, s. 28). På en side kan det være en trygghet for barna at en voksen deltar i leken sammen med dem, mens på en annen side må man også passe på så det ikke blir for mye voksenstyrt. Skal man se på de sju rollene Thorbergsen mener personalet kan ha i

uterommet, er det noen som er mer relevante for min problemstilling enn andre. De rollene som er mest framtrepende i mine funn er inspirerende lekepartner, engasjerende samtalepartner og oppmerksom observatør (Thorbergson, 2012, s. 36-43). Det å være en inspirerende lekepartner er noe alle informantene nevner er viktig for barn i denne aldersgruppen. For barn i 2-års alderen kan det ofte være nok med et lite innspill fra en voksen, for at det skal bli en god lek, noe som Ida snakker om. Brenning av bål er også et tema som kommer opp i intervjuene. Hanne forteller at de ofte brenner bål om vinteren og at en voksen da blir opptatt med å passe på bålet. På en side kan det være bra med bål, slik at barna har noe å varme seg på når de for eksempel skal spise. På en annen side bør man kanskje tenke gjennom hva som er viktigst, bål som oppholder en voksen, eller å prioritere voksne som deltar i samspill med barna. Når en voksen må passe på bålet, blir det mindre tid for deltagelse i lek og aktivitet sammen med barna.

Det å være en medundrer sammen med barna i barnehagen er viktig, også om vinteren. Stig nevner at det er viktig at de voksne i barnehagen er med på å undre seg sammen med barna. Det å ha voksne som er engasjerende samtalepartnere i barnehagen er viktig for små barn, ettersom de trenger å bli gjort oppmerksomme på viktige og spennende fenomener (Thorbergson, 2012, s. 38). Ida snakker også om hvor viktig det er å undre seg sammen med barna og gjøre barna oppmerksomme på slike fenomener. Dersom man ikke er en engasjerende samtalepartner som undrer seg sammen med barna, kan barna også miste gleden over å undre seg over ulike fenomener. På en side kan det være viktig at man har kompetanse og kan svare barna på spørsmål de lurer på, mens på en annen side kan det være like spennende for barna om den voksne ikke vet svaret. Da kan man sammen med barna prøve å finne svaret ved bruk av for eksempel bøker eller internett.

Som voksen i barnehagen har man også ansvar for å se til at alle barna har noen å leke sammen med, og hjelpe barn som trenger det, inn i lek (Thorbergson, 2012, s. 38). Når man skal være en oppmerksom observatør er det viktig at man er til stede og er sammen med barna. Når man observerer barna, vil man også se deres behov og væremåte (Thorbergson, 2012, s. 42). Da vil man også etterhvert bli kjent med hvert enkelt barns forutsetninger, og det vil bli enklere å legge til rette for lek og aktivitet (Gunnestad, 2014, s. 84). Alle informanter nevner at de er opptatt av å følge barns interesser. For å få til det, må man være en oppmerksom observatør. Dette trenger ikke alltid å være like enkelt. Et annet relevant punkt er at man ikke må observere barna for mye, barna skal også ha muligheten til å trekke seg

tilbake dersom de ønsker det. Ida forteller også at hun oppfatter personalet som mer aktive og deltagende med barna på tur enn innenfor barnehagens gjerde, noe hun mener har med å gjøre at på tur må man passe på sikkerheten og være der barna er i større grad enn innenfor barnehagens gjerde. Dette kan det være ulike grunner til, og gjennom egen erfaring har jeg opplevd at personalet samler seg mer når man er innenfor gjerde. Tryggheten er større og personalet har flere kolleger å «slå av en prat» med.

Tilrettelegging for lek og fysisk aktivitet

Det å legge til rette for lek og fysisk aktivitet om vinteren på småbarn er viktig for at barna skal få en god opplevelse når det er kaldt ute. Noe Ida nevner at 2-åringene liker spesielt godt, er å utforske naturen, klatre og skli. Hun forteller videre at det å bevege seg i naturen og de ujevnhetene naturen tilbyr, er noe som er svært populært. Barna oppsøker ofte bakketopper for å gå opp og ned og for å skli. Dette er noe Hagen og Rystad (2014, s. 42) også snakker om, hvor de sier at barn ofte foretrekker miljø som gir dem uforutsigbare og varierte muligheter for lek. I rammeplanen står det at personalet skal legge til rette for at barna kan bruke naturen som arena for lek, undring, utforsking og læring (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 53). Når personalet vet hva som interesserer barna om vinteren, er det viktig at de legger til rette for denne type lek og aktivitet. Barna i barnehagen trenger dynamiske utemiljøer som skaper variasjoner over tid, og skogen kan være et slikt miljø (Hagen og Sæther, 2014, s. 23). Dette kan utdypes videre gjennom at barn i 2-årsalderen trenger å være i miljøer utenfor barnehagens gjerde for å få uforutsigbare og spennende miljøer. Ida forteller også at på grunn av barnehagens beliggenhet har de på vinters tid mye snø, og da er det ofte ikke så store forskjeller på lek i barnehagen og på tur. Dette ettersom det ofte er snøen som er i fokus. Derfor legger de også til rette for lek og aktivitet ganske likt innenfor og utenfor gjerdet.

Lek er noe som står sentralt i utviklingen for små barn, derfor er det viktig at personalet i barnehagen legger til rette for variert lek. Ida forteller at rollelek er noe som kan være veldig populært for 2-åringene, og gjennom en slik lek kan barna få en forståelse av seg selv og andre. Hun legger videre at for barna i denne alderen er de voksnes innsats og støtte viktig. Dette kan man også se i sammenheng med hva Drugli (2017, s. 62) sier om at noen av de yngste barna i barnehagen trenger støtte for å mestre barn-barn samspillet. På den ene siden er det viktig å være til stede for å støtte barna, mens på den andre siden er det viktig å tenke på at det ikke er alle barn som trenger dette like mye.

Når informantene fortalte hvilke aktiviteter de legger til rette for om vinteren, var spesielt snøforming, skigåing og aking fremtredende. Aking er noe som kan utføres av alle barn, og det eneste man trenger er en bakke man kan ake ned. For barna kan det være ekstra gøy om man bruker akematter og akebrett, noe alle våre informanter nevner (Lysklett og Bjørgen, 2018, s. 390-391). For de yngste barna er snøforming en aktivitet som utfordrer både finmotorikk og grovmotorikk. Det å legge til rette for aktiviteter som omhandler dette, krever ikke så mye. Man må som personalet støtte barna og også delta dersom barna ønsker det (Lysklett og Bjørgen, 2018, s. 392). I følge rammeplanen skal barna få inkluderes i aktiviteter hvor de kan få være i bevegelse, lek og sosial samhandling med andre. De skal også få oppleve motivasjon og mestring ut fra egne forutsetninger (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 49). Aktiviteter som ski, aking og snøforming, gir barna mulighet til dette, dersom personalet legger til rette for det.

Avslutning

Problemstillingen min i denne oppgaven var:

Hvordan legger personalet i barnehagen til rette for lek og fysisk aktivitet for 2-åringen ute om vinteren?

Før jeg startet med oppgaven hadde jeg noen tanker og erfaringer rundt tilrettelegging for 2-åring ute om vinteren. I forhold til kategorien klær, har det kommet fram flere ulike syn. Det er tydelig at noen mener at det er viktig med mye klær om vinteren for at barna ikke skal fryse, mens andre også ser begrensningene klær kan gi små barn. Dersom man tar på små barn for mye klær, kan det hemme barns mulighet for bevegelse, men dersom man tar på for lite klær kan barna fort bli inaktive. Her handler det om å bli kjent med hvert enkelt barn og dets behov.

Gjennom tilrettelegging og arbeid med å skape gode muligheter for variert lek og fysisk aktivitet, stimulerer personalet barnas evne til å utforske miljøene rundt seg. For å kunne legge til rette for 2-åringene, må man vite noe om deres forutsetninger. Når man kjenner deres forutsetninger, kan man på en god måte planlegge og gjennomføre turer eller aktiviteter på barnas premisser. Noe som har kommet tydelig fram i denne oppgaven, er at for 2-åring må turer tas delvis spontant. Dette fordi det kan være vanskelig å planlegge lang tid i forveien.

Når det gjelder personalets roller ute om vinteren er det tydelig at det er viktig at de voksne er med og deltar i lek og aktivitet sammen med barna. Noen barn i 2-årsalderen trenger voksne som hjelper dem inn i leken. Det å være en inspirerende lekepartner, engasjerende samtalepartner og oppmerksom observatør er roller som er viktige i barnehagen. Når man er i uterommet med barn, er det viktig at man kan ta ulike roller.

For å kunne tilrettelegge for variert lek og fysisk aktivitet om vinteren, er det viktig at man tar hensyn til barnas interesser. I denne oppgaven kommer det tydelig fram at barn i 2-årsalderen trenger varierte og utforskende miljøer for å kunne utvikle seg gjennom lek og fysisk aktivitet.

Gjennom denne oppgaven har det kommet fram mange ulike syn på hvordan man som ansatt i barnehagen kan legge til rette for variert lek og fysisk aktivitet ute om vinteren. Det viser seg at det som skiller seg mest ut fra andre årstider, er klær og hvilke uteaktiviteter man legger

opp til. Jeg vil ut i fra dette konkludere med at personalet i barnehagen har en viktig rolle som tilrettelegger for barna om vinteren. Det er personalet som legger opp barnehagehverdagene og det er de som har ansvaret for at barna får mulighet til variert lek og fysisk aktivitet.

Noe det er viktig å tenke på når man jobber i barnehage, er at det ikke finnes en fasit for noe. Man må selv finne måter å løse ting på som passer barnegruppa man jobber med. Her er det viktig å bli kjent med barnas forutsetninger for å kunne ta de beste valgene. Rammeplanen legger en rekke føringer for hva barnehagen skal gjøre, men det er opp til hver enkelt barnehage å finne ut hvordan man skal gjøre det. Når man jobber i barnehage, er det viktig at man tenker over hvordan man er, hva man gjør og hvorfor man gjør det man gjør.

Referanseliste

- Arnesen, E. S., Guldbrandsen, K., Gundersen, A. H. & Hovden, L. (2014). *Bevegelsesglede i barnehagen – begeistringssmitte og tilrettelegging*. 1.utg. Oslo: Kommuneforlaget AS
- Bergsland, M. D. & Jæger, H. (2016). *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen*. Oslo: Cappelen Damm AS
- Bjørkli, E. S. (2018). *Andel barn i barnehage øker fortsatt*. Hentet fra: <https://www.ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/andel-barn-i-barnehage-oker-fortsatt>
- Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS
- Drugli, M.B. (2017). *Liten i barnehagen*. Oslo: Cappelen Damm
- Gunnestad, A. (2014). *Didaktikk for barnehagelærere – en innføring*. Oslo: Universitetsforlaget
- Hagen, T.L. & Lysklett, O.B. (2013). Små barn i uterommet. I Haugen, S., Løkken, G. & Røthle, M. (red.). *Småbarnspedagogikk*. 2.utg., (s. 142-157). Oslo: Cappelen Damm
- Hagen, T.L. & Rystad, P.G. (2014). Utemiljø som inspirerer til barns fysisk aktive lek. I Sæther, M. & Hagen, T.L. (red.). *Kreativ ute – Barnehagepedagogikk med uterommet som læringsarena*. (s. 30-44). Bergen: Fagbokforlaget
- Hagen, T.L. & Sæther, M. (2014). Kreativ ute. I Sæther, M. & Hagen, T.L. (red.). *Kreativ ute – Barnehagepedagogikk med uterommet som læringsarena*. (s. 13-29). Bergen: Fagbokforlaget
- Helsedirektoratet. (2014). Fysisk aktivitet og stillesitting – 0-5 år. Hentet fra: <https://helsenorge.no/SiteCollectionDocuments/Nasjonale%20anbefalinger%200-5.pdf>
- Johannessen, A., Tufte, P. A. & Christoffersen, L. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Abstrakt
- Jørgensen, K. (2018). Barn og fysisk aktivitet i et samfunnsperspektiv. I Sandseter, E. B. H., Hagen, T. L. & Moser, T. (red.). *Kroppslighet i barnehagen – pedagogisk arbeid med kropp, bevegelse og helse*. 3.utg. (s. 255- 268). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS
- Lundhaug, T. (2014). Profesjonskompetanse i friluftsliv og uteliv. I Lundhaug, T. & Neegaard, H. P. *Friluftsliv og uteliv i barnehagen*. (s. 97-112). Oslo: Cappelen Damm Akademiske
- Lysklett, O. B. & Bjørgen, K. (2018). Barns bevegelseslek i snø og is. I Sandseter, E. B. H., Hagen, T. L. & Moser, T. *Kroppslighet i barnehagen – pedagogisk arbeid med kropp, bevegelse og helse*. 3.utg. (s. 374- 394). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS
- Lysklett, O.B. (2013). *Ute hele uka*. Oslo: Universitetsforlaget

- Neegaard, H. P. (2014). Hva preger barnas friluftsliv? I Lundhaug, T. & Neegaard, H. P. *Friluftsliv og uteliv i barnehagen*. (s. 11- 28). Oslo: Cappelen Damm Akademiske
- Sandseter, E. B. H. (2014). Boblende glede og sug i magen: risikofylt lek i barnehagen. I Sandseter, E. B. H. & Jensen, J (red.). *Vilt og farlig – om barns og unges bevegelseslek*. 1.utg. (s. 13-25). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS
- Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse - en innføring i kvalitativ metode (4. utg.)*. Bergen: Fagbokforlaget
- Thorbergesen, E. (2012). *Barnehagens uterom*. Oslo: Pedagogisk forum
- Utdanningsdirektoratet. (2017) *Rammeplan for barnehagen: Innhold og oppgaver*. Hentet fra: <https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/rammeplan-for-barnehagen-bokmal2017.pdf>
- Öhman, M. (2012). *Det viktigste er å få leke*. Oslo: Pedagogisk Forum

Vedlegg

Vedlegg 1: Intervjuguide

Innledningsspørsmål:

- Hvor gammel er du?
- Hvilken utdanning har du?
- Hvor lenge har du jobbet i denne barnehagen?
- Hvor lenge har du jobbet i barnehage generelt?
- Hvilken stilling har du nå?
 - o Har du alltid hatt denne stillingen?
- Kan du fortelle litt mer utdypende om din bakgrunn i denne barnehagen?

På tur:

- Hvordan velger dere område å gå på tur til?
- Drar dere på spontane turer eller er alle nøye planlagt? Hvorfor/hvorfor ikke?
 - o Medvirkning, hvor ofte?
- Hva slags utstyr har dere med på tur? Hvorfor har dere med...?
- Hvordan tilrettelegger dere i personalet for barna: (åpning)
 - o Når dere skal gå til turplassen?
- Dersom dere går til et nytt turområde, hvordan introduseres området for barna?
- Kan du fortelle om måltidssituasjon på tur?
- Hvordan tilrettelegger dere for barna under måltid på tur (på vinteren)?
 - o Tilrettelegges det annerledes på sommer enn på vinter?
- Kan du si om hvordan det blir tilrettelagt for hvile for barna på tur?
- Hvordan deltar de ansatte i aktiviteter/lek på tur? Hva slags aktiviteter? Kan du si mer om det?
- Hva ser du på som personalets roller på tur?
- Kan du fortelle litt om evaluering/etterarbeid etter tur?
- Kan du fortelle om hvordan dere jobber med rammeplanens fagområder på tur på vinteren? (Bliir noen mer vektlagt enn andre?)

Barnehagens uteområde:

- Kan du fortelle litt om hvordan dere tilrettelegger på forhånd for barns lek i uteområdet?
 - o Påkledning?

- Utstyr i uteområdet. (velges av personalet eller får barna velge selv?)
- Hvordan tilrettelegger dere for fysiske aktiviteter for barn i uteområdet på vinteren?
- På hvilke måter er personalet aktive i uteområdet?
 - Aktive/observerende?
- Hvordan jobber du med å informere de andre i personalgruppen om barns lek ute på vinteren?
 - Avdelingsmøter eller lignende?
- Hvordan tilrettelegger dere for ulike typer lek i uteområdet?
- Hvordan er utstyret tiltenkt til vinterlek i uteområdet?
 - Forskjell på vinter/sommer utstyr?
- Hvilke typer lek foregår i uteområdet på vinteren?
 - Boltreker, regel, - rolleleker?
- Hvordan tilpasser dere for lek i fysiske miljøet på vinteren?
 - Bygger dere hopp til ski?
 - Strør dere med sand?
- Hvis det er noen, hvilke forskjeller opplever du i rollen som pedagog på barnehagens uteområde kontra en tur i naturen?
- Kan du fortelle hvordan dere jobber med rammeplanens fagområder med tanke på barns lek i uteområdet?